

Advies Steenuil Aa en Hunze

Oktober 2018

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	blz. 3
2. Huidige situatie steenuil	blz. 4
3. Bedreigingen van de steenuil	blz. 6
4. Adviezen met betrekking tot de steenuil	blz. 7
4.1 Adviezen aan erfbewoners	blz. 7
4.2 Adviezen aan de gemeente Aa en Hunze	blz. 10
<i>Bronnen</i>	blz. 13

Bijlage 1 – Deelnemers natuurwerkplaats

Bijlage 2 – Steenuilenwerkgroepen in Aa en Hunze

Bijlage 3 – Project Natuurerf Landschapsbeheer Drenthe

Bijlage 4 – Onderbouwing kosten steenuilenwerkgroepen Aa en Hunze

1. Inleiding

Het samenwerkingsverband Heel Drenthe Zoemt heeft Drentse bestuurders en overheden gevraagd om ambassadeur te worden voor een boerenlandsoort. Hoe meer enthousiaste ambassadeurs in Drenthe, hoe groter de aandacht voor de noodzakelijke versterking van biodiversiteit op het Drentse platteland.

Eind januari 2018 is de gemeente Aa en Hunze ambassadeur geworden van de steenuil. De gemeente heeft de steenuil gekozen als icoonsoort voor de biodiversiteit van het kleinschalig boerenlandschap, omdat deze kleine uil ook overdag zichtbaar is en in de nabijheid van mensen voorkomt. De gemeente Aa en Hunze gaat zich inzetten voor het verbeteren van het leefgebied van de steenuil en hoopt dat ook inwoners hier een steentje aan bijdragen.

Om de gemeente daarbij de helpende hand te bieden hebben de Natuur en Milieufederatie Drenthe en Landschapsbeheer Drenthe op 21 juni 2018 een natuurwerkplaats over de steenuil georganiseerd. Tijdens deze middag hebben we samen met de gemeente, betrokken bewoners, boeren en deskundigen besproken wat grondgebruikers (boeren, burgers, buitenlui én de gemeente zelf) kunnen doen om de leefomgeving voor de steenuil te verbeteren.

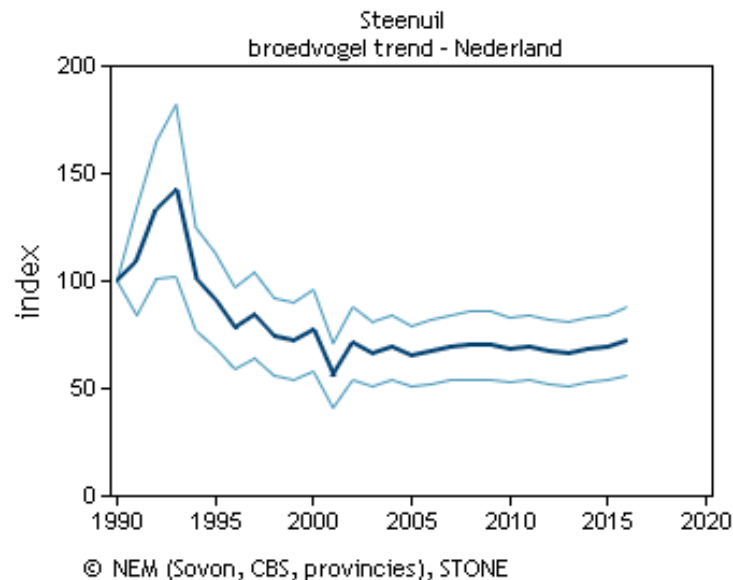
De resultaten van de natuurwerkplaats hebben we in dit advies verwoord. Het uiteindelijke doel is de vestiging, dan wel geboorte van meer steenuilen in Aa en Hunze en herstel van de biodiversiteit van het (kleinschalige) agrarische cultuurlandschap.

2. Huidige situatie steenuil

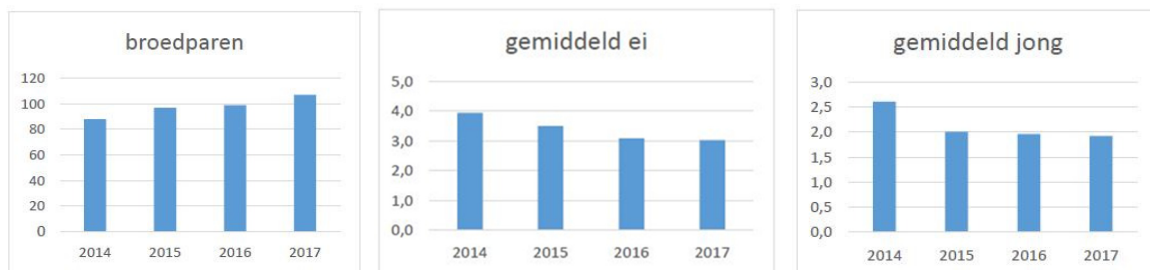
De steenuil is de kleinste in ons land broedende uilensoort. Steenuilen geven de voorkeur aan een kleinschalig landschap met veel variatie: open terrein om te jagen en natuurlijke beschutting van houtwallen, heggen en boomgaarden als schuil- en broedplaats. Dat levert een gevarieerd prooiaanbod op.

Het aantal steenuilen in Nederland is de laatste 50 jaar sterk verminderd. Sinds 2005 is er gelukkig geen sprake van verdere afname van het aantal steenuilen. De steenuil staat als kwetsbaar vermeld op de Rode Lijst van bedreigde broedvogels. Landelijk zijn er op dit moment bijna 8.000 broedparen.

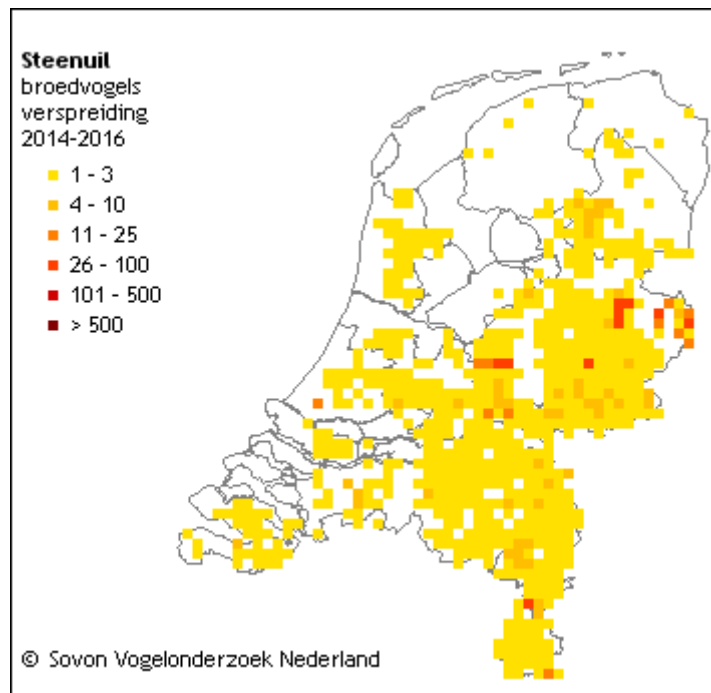
De huidige populatie steenuilen in Drenthe wordt geschat op 150 tot 200 broedparen. De laatste jaren is er sprake van een lichte toename van het aantal broedparen in Drenthe. Wel is er een lichte daling van het aantal eieren en het aantal jongen per nest. Dit heeft onder andere te maken met het wisselend aanbod aan prooidieren. Welke oorzaken hieraan ten grondslag liggen is niet makkelijk te zeggen. Mogelijke oorzaken zijn: de 3 á 4 jaar durende muizencyclus, afname in de noodzakelijke landschapselementen, etc.

Broedparen steenuil, aantal eieren per nest en aantal jongen per nest in Drenthe

Bron: Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe

Kerngebieden voor de steenuil in Drenthe zijn Zuidwest-Drenthe, het gebied Geeserstroom, de omgeving Schoonebeek, Noord-Drenthe en het Drentsche Aa-gebied. In Aa en Hunze komt de steenuil vooral voor in de omgeving van Amen, Balloo en Anderen.

Steenuilen zijn zeer honkvaste dieren. Ze brengen het hele jaar, en als het kan hun hele leven, door in een vast leefgebiedje: hun territorium. Een territorium heeft een omvang van circa 7 hectare (100 tot 300 meter rond de broedplek). Verreweg de meeste territoria zijn te vinden in dorpsranden en in kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. Vooral op (voormalige) boerenerven voelen ze zich thuis. Hoe gevarieerder het erf is, hoe liever de steenuil het heeft.

Werkgroepen van de Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe inventariseren elk jaar het aantal territoria van steenuilen. In de gemeente Aa en Hunze zijn drie steenuilenwerkgroepen: een steenuilenwerkgroep in de omgeving van Amen, Balloo en Anderen, een werkgroep in de omgeving van Gasteren, Anloo en Schipborg en een werkgroep die actief is in de rest van de gemeente (zie bijlage 2).

In 2018 zijn er door de steenuilenwerkgroep in de omgeving van Amen, Balloo en Anderen 11 territoria geteld. Er hangen 35 steenuilenkasten, maar helaas zijn niet alle kasten bezet. Bijzonder is dat in 2018 een steenuil op een erf in Gieterveen heeft gebroed. In dit deel van de gemeente waren tot nu toe geen steenuilen waargenomen. Er komen wel ransuilen en kerkuilen voor. Door de aanwezigheid van schapen, een boomgaard, paarden, houtwallen en mooie weilanden is het betreffende erf zeer geschikt voor steenuilen.

3. Bedreigingen van de steenuil

Belangrijkste oorzaak van de achteruitgang van de steenuil is de aantasting en het geleidelijk verdwijnen van het kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. Veel hoogstambomen zijn in de tweede helft van de twintigste eeuw gerood; een deel is vervangen door laagstamfruitbomen. Ook veel oude (knot)bomen zijn verdwenen. Daarmee zijn veel potentiële broedplaatsen van steenuilen verdwenen. Veel oude schuurtjes werden afgebroken en broedplaatsen raakten door renovatie van gebouwen onbereikbaar. Voor de steenuil betekende deze ontwikkelingen afnemende nestgelegenheid in boomholtes en (bij)gebouwen.

De afname van voedsel is één van de belangrijkste oorzaken van de achteruitgang van de steenuilen. Dit komt door het verdwijnen van karakteristieke elementen van het kleinschalig agrarisch cultuurlandschap waarin veel prooidieren verblijven, zoals hoogstamfruitbomen, knotbomen en meidoornhagen. Het intensiever worden van het agrarisch grondgebruik en het opruimen van overhoeken had ook negatieve gevolgen voor het aanbod van prooidieren. Door de toegenomen bedrijfshygiëne op boerderijen en de bewoning van voormalige boerderijen door burgers, zijn veel rommelhoekjes op erven opgeruimd. Schapenweitjes, slootranden en houtwallen om in te jagen zijn verdwenen. Het aanbod van insecten en muizen nam hierdoor sterk af. Gevolg is minder aanbod aan geschikte prooidieren.

De lage prooidichtheid noodzaakt de steenuil tot het maken van langere voedselvluchten. Dat langer zoeken naar prooi kost veel extra energie. Daaraan zit een bovengrens die vermoedelijk in veel gebieden is overschreden, met slechte broedresultaten tot gevolg. Bovendien moeten de steenuilen vaker wegen oversteken, waardoor de kans op sterfte door het verkeer is toegenomen.

4. Adviezen met betrekking tot de steenuil

4.1 Adviezen aan erfbewoners

Er zijn allerlei mogelijkheden voor boeren en burgers in de kleine dorpen en het buitengebied van Aa en Hunze om op hun erf rekening te houden met steenuilen. Een steenuil stelt drie fundamentele eisen aan een erf: de aanwezigheid van voedsel, nestgelegenheid en veiligheid.

Voedsel

Steenuilen vinden hun prooi (insecten, muizen, wormen etc.) voor een belangrijk deel op en in de omgeving van gevarieerde erven. Een aantal elementen is belangrijk voor de voedselvoorziening van de uilen, namelijk paarden- en schapenweiden, ruige overhoeken, hoogstamfruitbomen, schuurtjes, moestuinen, poelen, hagen, houtwallen en -singels en bomenlanen. In houtwallen en -singels is meer voedsel te vinden dan in bomenrijen. Het is dan ook van belang dit soort elementen te handhaven of te herstellen om zo steenuilen een heel divers leefgebied te kunnen bieden. Het sleutelbegrip: niet te netjes zijn, waardoor er veel variatie aanwezig is in een klein gebied.

Schapenweitje en boomgaard familie Lammers in Amen

Voor de steenuil is het belangrijk dat er een kruidenrijk en prooirijk grasland binnen zijn territorium aanwezig is. Het territorium van een steenuil bevindt zich 100 tot 300 meter rondom het nest, afhankelijk van of er veel of weinig voedsel aanwezig is.

Om een kruidenrijk grasland te behouden of te ontwikkelen is verschraling van de bodem het sleutelbegrip. Hoe voedselrijker de bodem, hoe minder kruidensoorten en hoe minder prooidieren voor de steenuil. Het is van belang om het grasland zo min mogelijk te bemesten, te maaien en het grasland maaisel af te voeren.

Nestgelegenheid

Steenuilen kiezen als 'natuurlijke' nestplaats holten in bomen. Geschikte holten treffen ze in hoogstamfruitbomen (vooral appelbomen), notenbomen, knotbomen (wilg, populier, els, es) en in oude loofbomen (vooral eik). Ontbreekt het aan geschikte boomholten, dan kunnen schuurtjes, hokken en stallen een veilige nestgelegenheid bieden. Ook op zolders van boerderijen en woonhuizen zoeken zij een beschutte hoek. De vrije ruimten onder dakpannen behoren ook tot de favoriete plekken. Daarnaast maken ze in toenemende mate dankbaar gebruik van speciaal voor hen opgehangen nestkasten. Cruciaal voor al deze broedplaatsen zijn de toegankelijkheid en de rust die er rondom moet heersen. De Steenuilenwerkgroep Drenthe heeft een speciale nestkast ontwikkeld die marterproof is.

Veiligheid

Net uitgevlogen jonge steenuilen zijn bijzonder kwetsbaar, omdat ze nog niet goed kunnen vliegen, hun leefomgeving nog niet goed kennen en gevaren slecht kunnen inschatten. Veel jongen overleven hun eerste levensmaanden niet. Voor hun overleving is het van groot belang dat er op een erf voldoende schuilplaatsen aanwezig zijn, waar vijanden zoals katten, marters en roofvogels niet bij kunnen. Een omgekeerd kistje met een kleine opening en een paar stenen erop of een horizontaal geplaatste regenpijp in het gras vlakbij de nestplaats bieden al veiligheid.

Ook voor volwassen steenuilen zijn goede schuil- en roestplaatsen van belang. Schuilplaatsen voor volwassen steenuilen zijn op veel erven nog wel te vinden: een stapel stenen of dakpannen, een berg rasterpalen, een leegstaand hok, een stapel planken, hout voor de openhaard of pallets is voldoende. Volwassen steenuilen zitten overdag graag op beschutte plekken, roestplekken, waar ze goed zicht hebben op de omgeving. Bij zonnig weer zitten ze vaak op hun favoriete plekje. Bijvoorbeeld op de nok van het dak, achter een uilenbord of lekker uit de wind in een boom. Als er steenuilen op het dak zitten, kan de schoorsteenpijp een gevaar zijn. Een stukje gaas erop houdt hen buiten en meteen ook kauwtjes en spreeuwen.

Steenuilpaartje op schoorsteen in Anderen

Het is ook belangrijk om oog te hebben voor mogelijk gevaren voor de steenuil. Auto's zijn één van de belangrijkste doodsoorzaken van steenuilen. Bij een erf langs een drukke weg, is het van belang om nestkasten voor steenuilen zo ver mogelijk van de weg af aan te brengen.

Wegbermen zijn plekken waarin veel muizen zich ophouden. Een aantrekkelijk, maar gevaarlijk jachtgebied voor de steenuil. Zeker als er afrasterpaaltjes langs het aangrenzende perceel staan. Zonder uitkijkposten vermindert de kans op steenuilslachtoffers. Verwijder indien mogelijk (afraster)paaltjes.

Verdrinking, in bijvoorbeeld veedrinkbakken, vormt ook een risico voor steenuilen. Zorg voor een steenuilvriendelijke drinkbak, waar een steenuil zelf uit kan klimmen (zie foto hieronder).

Een onzichtbaar en onopzettelijk, maar dodelijk gevaar voor steenuilen, vormt vergif. Het gaat daarbij niet alleen om muizen- en rattengif, maar ook om insecticiden. De steenuilen krijgen het gif binnen via het eten van vergiftigde prooidieren. Gif beperkt ook het plaatselijk aanbod van prooidieren.

Het is dus van belang om geen gif te gebruiken. Mogelijk start er vanuit het Uitvoeringsprogramma Oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa in de toekomst een project “Bezem door de middelenkast” gericht op particulieren. De gemeente Aa en Hunze kan hier dan bij aanhaken.

Territoriumscan

Om erfbewoners een handje te helpen heeft Landschapsbeheer Nederland in samenwerking met onder meer STONE (Steenuilenvoerleg Nederland) de *Maatregelencatalogus Steenuil onder de pannen* (2009) gemaakt. Het is een bundeling van allerlei maatregelen om de steenuil te helpen en zijn leefomgeving te verbeteren. Hiermee kunnen boeren en burgers zelf aan de slag om (de omgeving van) hun erf steenuilvriendelijker te maken. In de *Erwijzer Steenuil* met bijbehorende *Streepijst* (2011) zijn alle maatregelen beknopt op een rij gezet. De maatregelencatalogus en de erwijzer zijn te downloaden op de site van STONE www.steenuil.nl.

4.2 Adviezen aan de gemeente Aa en Hunze

Stimuleren steenuilvriendelijk erf

De gemeente dient haar inwoners, boeren en burgers, te stimuleren om hun erf steenuilvriendelijker in te richten. Dit kan bijvoorbeeld via de uitvoering van het project Natuurerf van Landschapsbeheer Drenthe (zie bijlage 3). Met het project Natuurerf van Landschapsbeheer Drenthe krijgen deelnemers praktische adviezen over de inrichting en het onderhoud van erven. Hierdoor kan er veel winst worden behaald voor de steenuil biodiversiteit en het cultuurlandschap.

Tijdens de natuurwerkplaats is aangegeven dat het daarbij van belang is om aan te sluiten bij de bestaande populatie in de omgeving van Amen, Balloo en Anderen. Het merendeel van de jonge uilen vestigt zich hooguit enkele kilometers van hun geboorteplek. Dit betekent dat het gewenst is om de erven van de dorpen in de directe omgeving van Amen, Balloo en Anderen geschikt te maken voor de steenuil. Het gaat daarbij om erven in de dorpen Eext, Anloo, Gasteren, Nijlande, Eldersloo, Ekehaar en de directe omgeving. In de randveenontginning bieden de erven in en rondom Gieterveen vanwege de aanwezigheid van de steenuil kansen.

Een ervenproject dient zich dus in eerste instantie op deze gebieden te richten. Bij succes kan een ervenproject zich uitbreiden naar omliggende dorpen. Het is wenselijk dat daarbij niet alleen de mensen bereikt worden die al geïnteresseerd zijn, maar juist ook de mensen met ‘coniferenerven’.

Wanneer een erf geschikt is (gemaakt) voor de steenuil kan de steenuilenwerkgroep een nestkast komen ophangen en indien gewenst een steenuilvriendelijke drinkbak plaatsen. In bijlage 4 zijn de kosten van nestkasten, drinkbakken en andere kosten van de steenuilenwerkgroepen inzichtelijk gemaakt.

Tijdens de natuurnatuurwerkplaats is al een steenuilenkast opgehangen op het erf van melkveebedrijf Brinkman in Amen. Bij inspectie van dit boeren erf bleekt het erf al voldoende geschikt voor een steenuil.

Bescherming, herstel en onderhoud houtwallen, oude bomen en poelen

Via haar beleid en de uitvoering ervan dient de gemeente ook zelf bij te dragen aan het verbeteren van de leefomgeving voor de steenuil. Zoals gezegd, komen de territoria van steenuilen voor in het kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. De gemeente draagt daaraan bij door het kleinschalig agrarisch cultuurlandschap (esdorpenlandschap) in het westelijk deel van de gemeente te behouden. Daarbij is allereerst een goede bescherming van bestaande houtwallen en –singels, oude bomen en poelen van belang.

Houtwallen bieden steenuilen nest- en schuilgelegenheid. De aanwezige muizen en insecten vormen een voedselbron voor steenuilen. Ook oude bomen bieden nestelgelegenheid. Poelen hebben een grote aantrekkingskracht op bijvoorbeeld amfibieën en allerlei insecten en vormen daardoor een goed jachtgebied voor de steenuil.

Verder is regelmatig beheer en onderhoud van belang. Een dichtgegroeide poel heeft bijvoorbeeld minder natuurwaarde dan een goed onderhouden poel en dat geldt ook voor andere landschapselementen. Tenslotte kan het kleinschalig landschap plaatselijk weer worden hersteld door houtwallen aan te planten of poelen te graven. Indien gewenst kan Landschapsbeheer Drenthe hiervoor een plan opstellen.

Ecologisch bermbeheer

Eerder bleek dat het voor de steenuil belangrijk is dat er een kruidenrijk en prooirijk grasland binnen zijn territorium aanwezig is. Via ecologisch bermbeheer levert de gemeente hieraan een bijdrage. De gemeente Aa en Hunze is dit jaar gestart met ecologisch bermbeheer op de trajecten Gasteren – Annen – Annerveenschekanaal en Geelbroek – Eleveld. Het is wenselijk dat de gemeente het ecologisch bermbeheer ook naar de rest van de gemeente uitbreidt. Dat is niet alleen goed voor de steenuil, maar ook voor de biodiversiteit in het algemeen.

Eerder bleek al dat wegbermen de plekken zijn waarin veel muizen zich ophouden. Een aantrekkelijk, maar gevaarlijk jachtgebied voor de steenuil. Zeker als er paaltjes staan. Zonder uitkijkposten vermindert de kans op steenuilslachtoffers. Verwijder indien mogelijk uitkijkposten uit de berm. Als de vegetatie in de berm enigszins verruigt, wordt het er voor steenuilen minder aantrekkelijk om op muizen te jagen. Of zorg dat ze hoogte moeten maken voor ze de weg over kunnen, door aanplant van een hout- of struikensingel langs de wegzijde.

Bloemrijke akkerranden

Via het project Bloemrijke akkers van Agrarische Natuur Drenthe leggen grondeigenaren in Drenthe bloemrijke akkerranden aan, onder meer in de gemeente Aa en Hunze. De gemeente draagt hier financieel aan bij. Dit is goed voor de biodiversiteit en ook de steenuil profiteert hiervan. Gangbaar gebruikte bouwlandpercelen bieden steenuilen nauwelijks voedsel. Door de aanleg van een bloemrijke akkerrand worden insecten gelokt, die op hun beurt weer insectenetende dieren aantrekken. In de herfst en winter zijn de achtergebleven zaden aantrekkelijk voor muizen en vogels. Bovendien biedt de akkerrand na de oogst dekking en voedsel aan diverse prooidieren.

Graadmeter biodiversiteit

De gemeente Aa en Hunze heeft de steenuil gekozen als iconsoort voor de biodiversiteit van het kleinschalig boerenlandschap. De steenuil is daarmee de graadmeter voor de biodiversiteit van het kleinschalig agrarisch cultuurlandschap in de gemeente. Als het beter gaat met de steenuil in de gemeente, betekent het dat het ook met andere soorten zoals de boerenzwaluw, geelgors en boerenlandvlinders beter gaat.

Afspraak met steenuilenwerkgroep

De gemeente Westerveld geeft aan de plaatselijke steenuilenwerkgroep een signaal, wanneer iemand een vergunning aanvraagt voor de afbraak van een schuurtje. Als bekend is dat ter plaatse een steenuil broedt, gaat de steenuilenwerkgroep erheen om te vragen of ze een steenuilenkast op mogen hangen. De gemeente Aa en Hunze kan met de plaatselijke steenuilenwerkgroepen dezelfde afspraak maken. Uiteraard is dit alleen mogelijk voor zover voor de sloop een vergunning is vereist. Dit is niet voor alle schuurtjes het geval.

Mesthoop

Een open mestvaalt of mesthoop trekt insecten aan. Het is een bron van insectenlarven en mestkevers en daarmee een belangrijke voedselbron voor jonge steenuilen. De aanwezigheid van een mesthoop op het erf kan daarom gunstig zijn.

Het is gewenst, wanneer de gemeente onafgedekte mesthopen op erven toestaat. Uiteraard wel onder de voorwaarde dat er geen risico is op de uitspoeling van nutriënten.

Bronnen

Landschapsbeheer Nederland e.a. (2009) *Maatregelencatalogus Steenuil onder de pannen*
Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe (2018) *Jaarverslag 2017*
STONE e.a. (2011) *Erwijzer Steenuil en Streeplijst*
STONE (2015) *Steenuil*
Vogelbescherming Nederland e.a. (2006) *Steenuil onder de pannen*

Foto's

Erwin Bruulsema, Bert Dijkstra, Judith van den Berg

Interessante websites

STONE www.steenuil.nl

Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe www.steenuilendrenthe.nl

Heel Drenthe Zoemt is een samenwerking van Natuur en Milieufederatie Drenthe, Landschapsbeheer Drenthe, Staatsbosbeheer, provincie Drenthe, De Vlinderstichting, Vlinderwerkgroep Drenthe, Steenuilenwerkgroep Drenthe, FLORON, Agrarische Natuur Drenthe, Het Drentse Landschap, Natuurmonumenten, IVN en KNNV Assen, IVN Emmen, Nederlandse Bijenhoudersvereniging en Duurzaam Bovensmilde.

Wij worden gesteund door

provincie **D**renthe

Bijlage 1 Deelnemers natuurwerkplaats

Okko Vos	Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe
Nico Rommes	KNNV Assen (steenuilenwerkgroep omgeving Amen, Balloo, Anderen)
Jos van der Meer	IVN Aa en Hunze (steenuilenwerkgroep rest gemeente)
Jans Brinkman	melkveehouder Amen
Jan Vrijs	melkveehouder Ekehaar
Bert Lammers	inwoner Amen
Janneke Vedder	Agrarische Natuur Drenthe
Kathelijn de Maeijer	Landschapsbeheer Drenthe
Janine Knol	gemeente Aa en Hunze
Judith van den Berg	Natuur en Milieufederatie Drenthe

- **Territoriuminventarisatie**
In het voorjaar inventariseren de werkgroepen het aantal territoria door met geluid op pad te gaan.
- **Eierencontrole**
In april/mei tellen de werkgroepen het aantal eieren per broedsel. Deze controle is nodig, omdat anders niet bekend is hoeveel eieren er zijn geweest. Niet uitgekomen eieren worden soms opgegeten door de volwassen uilen.

- Jongencontrole
Bij deze controle blijkt hoeveel van de eieren zijn uitgekomen.
- Ringen
Het ringen van de jongen vindt in mei/juni plaats.
- Nacontrole
- Schoonmaken nestkasten
- Eventuele wintercontrole

Verdere activiteiten zijn:

- Lezingen
- Markten
- Educatieve projecten
De werkgroep in de omgeving van Amen, Balloo en Anderen heeft een aantal jaar geleden een spel voor lagere schoolkinderen ontwikkeld.

De steenuilenwerkgroep in de omgeving van Amen, Balloo en Anderen is door het jaar heen druk met deze werkzaamheden. Vanwege het feit dat tot nu toe geen steenuilen in de rest van de gemeente aanwezig waren, zijn de activiteiten van de werkgroep van IVN Aa en Hunze in de gemeente beperkt. De werkgroep gaat kijken, wanneer er een melding van een steenuil binnenkomt. Tot nu toe betrof het steeds kerkuilen of ransuilen, met uitzondering van het recente geval in Gieterveen. De werkgroep van IVN Zuidlaren is net opgestart.

Contactgegevens steenuilenwerkgroepen

Gebied KNNV-A (KNNV Assen)

Nico Rommes

Tel. 0592 248 045

njrommes@hetnet.nl

Gebied IVN-A (IVN Aa & Hunze)

Jos van der Meer

Tel. 0598 446 439

s.duivenvoorden@home.nl

Gebied IVN-Z (IVN Zuidlaren)

Wim Peters

Project Natuurerf in Drenthe

Het Project Natuurerf is bedoeld voor inwoners in het Drentse buitengebied. In Drenthe zijn nog veel kansen voor het vergroten van de biodiversiteit. Buiten de natuurterreinen zijn er vooral voor particulieren veel mogelijkheden. Op welke manier? Door erven op een natuurlijke wijze in te richten, met planten die van oorsprong in Drenthe voorkomen en met aandacht voor voedsel en nestgelegenheid voor diersoorten zoals de tronkenbij, steenuil of huiszwaluw.

Deelnemers Natuurerf

Het project Natuurerf is bedoeld voor inwoners in het buitengebied met ongeveer 0,5 tot 5 hectare grond, waarvan zij niet economisch afhankelijk zijn. In de loop van de jaren is de functie en het karakter van boerenerven veranderd. Vaak zijn gebouwen of paardenbakken geplaatst en bomen zoals de conifeer geplant. Bomen die hier van oorsprong niet voorkomen.

Vaak worden rommelhoekjes opgeruimd, terwijl egels hier graag verblijven en overnachten? Door erven onder andere 'netter' te maken, wordt het minder aantrekkelijk voor veel diersoorten omdat met het opruimen nest- en voedselgelegenheden verdwijnen. Dit heeft als gevolg dat de biodiversiteit in het gebied daalt.

Praktische zaken

Tijdens het erfbezoek bekijkt de deskundige de mogelijkheden en bespreekt de wensen en behoeften. Aansluitend ontvangt de bewoner een beheer- en inrichtingsplan, waarin alles schriftelijk wordt verwerkt samen met een kaart. Na akkoord wordt de definitieve bestelling van het plantgoed, zaadmengsels en kasten geplaatst en kan de bewoner aan de slag.

Kostenindicatie op basis van project in gemeente Tynaarlo

Activiteiten	Kosten (€)
Algemene coördinatie	2.550,00
Voorlichting deelnemers en communicatie	1.590,00
Erfadvies (25 stuks)	
Bezoek	5.962,50
Uitwerking beheerplan	7.950,00
Uitvoering (25 erven)	
Organiseren beschikbaar stellen materiaal	1.590,00
Controle uitvoer	1.272,00
Beschikbaar stellen materiaal erven	11.250,00
Eigen werkzaamheid eigenaren (uren)	7.500,00
Subtotaal	39.664,50
Onvoorzien (7%)	2.776,51
Planvorming	1.200,00
Totaal	43.641,01

Fasering. De kostenindicatie gaat uit van 25 deelnemende erven. Het is mogelijk het project gefaseerd uit te voeren door bijvoorbeeld per jaar 10 erven aan te pakken en die te bundelen in een dorp.

Financiering

Naast een eventuele financiële bijdrage van de gemeente zelf zijn er wellicht co-financieringsmogelijkheden vanuit het NBEL Drentsche Aa, Vitaal Platteland, soortenbeheer provincie Drenthe of Nationale Postcode Loterij.

Bijlage 4. Onderbouwing kosten werkgroepen steenuilen in de gemeente Aa & Hunze

Als aanvulling op het advies Steenuilen Aa & Hunze vanuit de Natuur en Milieufederatie Drenthe hierbij een financiële onderbouwing en uitleg daarvan. De begroting zoals hieronder geeft aan welke kosten er gemaakt dienen te worden om de steenuilenwerkgroepen, die in de gemeente Aa & Hunze actief bezig zijn, zodanig te ondersteunen dat het ook effectief is en tot eventuele uitbreiding van de steenuilenpopulatie kan leiden.

Per punt hieronder uitgelegd wat de reden is van opvoeren van dit punt:

1. Nestkasten KNNV Assen

Hiervoor voeren we 10 stuks op per jaar. Hierin zit een deel vervanging van bestaande nestkasten die of rot of niet marterbestendig zijn. Tevens zit hierin een deel voor uitbreiding van het arsenaal nestkasten. Op deze manier kan door olievlekwerking de populatie uitgebreid worden. De nestkasten dienen dan aansluitend bij de bestaande territoria opgehangen te worden. Nestkasten zijn noodzakelijk. Als referentie: Binnen het gebied van de Vogelwacht Uffelte e.o. (Zuidwest-Drenthe) zitten van de circa 51 broedparen, ongeveer 48 broedparen in nestkasten. Dit komt door het schreeuwende gebrek aan geschikte nestplaatsen, zoals in bomen en oude schuurtjes onder daken.

2. Nestkasten IVN Aa en Hunze / IVN Zuidlaren

De werkgroepen Van IVN Aa en Hunze en IVN Zuidlaren aan de rand van het gebied waar nu al uilen aanwezig zijn (gebied KNNV Assen). Hiervoor voeren we dus ook 10 stuks per jaar op. Dit is voor de komende 4 jaar in ieder geval het geval om tot een goed en uitgebreid nestkastenbestand te komen. 50 nestkasten in een gebied is een mooie basis om vanuit te werken. De kans dat dan een uil de nestkast vindt is dan ook groter. In nestkasten waar geen uil broedt zit in 90% van de gevallen een spreeuw. Ook dit is een vogel die het moeilijk heeft, maar van groot belang kan zijn. Spreeuwen staan erom bekend dat ze engerlingen (de larve van de meikever) uit het gras halen, waardoor de grasmat gezonder blijft.

3. Ringen voor onderzoek steenuilen

Ringen is voor onderzoek naar steenuilen van essentieel belang. Vooral m.b.t. kleine populaties, zoals in Drenthe, kan ringonderzoek heel veel waardevolle informatie opleveren over verspreiding en overleving van volwassen en jonge dieren. Ook uitwisseling tussen de (relatief) kleine populaties wordt hierdoor in beeld gebracht.

4. Drukken jaarverslagen voor bewoners

Om de bewoners van de erven waar een nestkast hangt te voorzien van informatie is het van grote toegevoegde waarde om het jaarverslag van de Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe op papier te laten drukken en te verspreiden onder de bewoners. Hierdoor worden de bewoners van de erven extra betrokken bij het beschermingswerk en raken ze ook extra betrokken. Dit is erg goed voor de

Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe

beeldvorming rondom het beschermingswerk en de waardering voor de werkgroepen die zich daarvoor inzetten.

5. Steenuilveilige drinkbakken 65L en 110L

Zoals in het advies al aangegeven zijn steenuilveilige drinkbakken ontwikkeld om verdrinking door steenuilen te voorkomen. Vooral jonge steenuilen worden meer dan eens als verdrinkingsslachtoffer terug gemeld. Deze drinkbakken zijn speciaal door de Landelijke steenuilenorganisatie STONE ontwikkeld om verdrinking bij steenuilen te voorkomen. Echter hebben natuurlijk veel andere vogels die hiervan slachtoffer worden hier ook baat bij. Het gaat hierbij om een éénmalige uitgave, zodat de erven waar een steenuilenkast hangt en waar vee loopt voorzien kunnen worden van goede steenuilveilige drinkbakken.

Begroting werkzaamheden gemeente Aa & Hunze				
		Aantal	Bedrag	Totaal
	Jaarlijks			
1.	Nestkasten KNNV Assen (Nico Rommes)	10	€ 50,-	€ 500,-
2.	Nestkasten IVN Aa en Hunze (Jos van der Meer)/Zuidlaren (Wim Peters)	10	€ 50,-	€ 500,-
3.	Ringen voor onderzoek steenuilen			
	8 tot 10 nesten x 4 jongen	per 50 ringen	€ 50,-	€ 50,-
4.	Drukken jaarverslag Stichting Steenuilen werkgroep Drenthe incl. verslag KNNV Assen, IVN Aa en Hunze en IVN Zuidlaren	100	€ 1,-	€ 100,-
	Eenmalig			
5.	Steenuilveilige drinkbakken 65 Liter	20	€ 20,-	€ 500,-
6.	Steenuilveilige drinkbakken 110 Liter	20	€ 25,-	€ 500,-
	Totaal			€ 2.150,-

Het zou prachtig zijn en een grote stap voorwaarts indien dit bedrag voor de steenuilen beschikbaar gesteld zou kunnen worden. De bescherming van de steenuil zal dan in de gemeente Aa en Hunze een flinke boost krijgen. Natuurlijk zullen we op verschillende manieren (jaarverslag, persbericht, facebook, website) ook uitgebreid aandacht besteden aan de gemeente Aa en Hunze als ambassadeur van de steenuil.

Erwin Bruulsema

Voorzitter en regiocoördinator STONE

Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe